

Vértessalja felszabadulásának huszadik évfordulóján

Sárközy János emlékének

A felszabadulás huszadik évének március havában Vértessaljára emlékezzünk elsősorban, mert ez a már sok harcot megélt dunántúli táj — krónikáink szerint első nagy csatájától, István király halála után a betolakodó német vérteseiken nyert győzelmétől vette a nevét — 1945 márciusában szabadult fel. Itt szenvedték a legnagyobb anyagi pusztulást a II. világháború során falvaink, lakosait érte a legnagyobb polgári veszteség, helyenként három hónapig is eltartott a községek kiürítése és úgyannyira váltak hadszínterré s védelmi állásokká az utcák, a majorok, a lakóházak és templomok, többszörösen megisméltető előretörések és visszavonulások közepette, úgy hogy első tudósításában az egyházmegye esperese sommás gyász hírként ezt jelenthette felőle: „*Vértessalja tragédiája egy megrendítő film erejével hat*”. A pusztulás mértékét jelzi, hogy mind a harmincyolc temploma súlyosan megsérült. S koldusbotra jutott 22 lelkipásztor. A sommás megállapítás után leírja a gyülekezetek egyéni sorsát, amelyekből kiemelkedik *Sukoró*, amelyet még az a gyász is ért, hogy lelkipásztorát, *Sárközy* Jánost a nyilasok elhurcolták és a helyi nyilas párt megszökött egykori vezetője álnok feleségének biztatására 1944 karácsonyán a parókiát felgyújtották s az porig égett.

A sukoróiak magatartását két nagy szabadságharcból is megismerhetjük. A Rákóczi-szabadságharcban Sukoró a fejedelem oltalma alá helyezte magát, erről II. Rákóczi Ferenc 1704-ben a solti táborából küldött protekcionális levelet, amely azt is bizonyította, hogy a sukorói református híveknek már akkor is volt iskolájuk. De feledhetetlenebb a másik.

1848 első szép győzelme a sukoró—pákozdi csata volt. Szeptember 29-én *Móga* altábornagy, budai hadosztályparancsnok itt tartóztatta fel tizenhatezer főből álló újonc csapatával a főváros felé törő Jellasicsot. A magyar főhadiszállást a sukorói templomban rendezték be. Itt tartották azt a haditanácsot, amelynek eredményeképpen győzelmüket aratták a magyar csapatok s ezzel igazolták *Kossuthnak* a fiatal honvédseregbe vetett hitét. Sukoró népe az akkori lelkipásztorral, *Obornyik* Lászlóval az élen mindenben támogatta a honvédeket. Ő áldotta meg a zászlókat, lelkes beszéddel buzdította a honvédeket s hősi halált halt az ütközetben. A győzelem híre félnap alatt jutott el Pestre és Kossuth a Nemzeti Bizottmányban a honvéd csapatok győzelmét méltatva megemlítette a környék népének bátor felkelését.

Húsz évvel ezelőtt, amikor rabolva és pusztítva vonult vissza a fasiszta sereg s a környéken próbált újra támadni, Sukoró népe megmutatta, hogy nemcsak a Velencei hegység kemény munkával és verejtékkel művelt gránitján nőtt kemény néppé, hanem a forradalmakban is edződött. Lelkipásztorra buzdítására nem volt hajlandó behódolni a fasisztáknak és amennyire rajta állt, nem engedte elhurcolni leventéit. Egy ideig megtagadta a kiürítési parancs teljesítését is. Az ellenállás egyik szellemi vezetője *Sárközy* János lelkipásztor volt.

(Váchartyánban született 1902-ben, egy 10 gyermekes szegény parasztszaládban. Fogékonysága és értelme korán megnyilatkozott, továbbjutását mégis inkább annak köszönhetette, hogy „ha csak ez az egy fiunk van, a kilenc lány mellett, akkor taníttassuk”. Így határozott a család s a váci piaristáknál érettségizett s a budapesti teológián szerzett lelkészi oklevelet. Vereben, Sárkeresztúron és Sárbogárdon segédlelkészkedett.)

1929 óta volt a lélekszámban kicsiny, de hitben buzgó és áldozatokban gazdag sukorói gyülekezet lelkipásztora. Neki nem okozott különösebb gondot, hogy hamarosan a helyére ne találjon. Szolgálatá alatt a hívek még buzgóbbá váltak, mindig tele volt a templom. De nemcsak lelkekben, hanem a mindennapi gondokban is eggyé vált a pásztor a nyájjal. Ha kifogyott valakinek egy hosszú télben a tüzelője — kül-

dött neki a magáéból. Ha szükség volt valaki jószágállományának erősítésére — adott hozzá egy borjút. Az ügyesbajos dolgok intézését magára vállalta. A lelki ház építésén kívül tervet készített arra, hogy felépítse a régi, előregedett parókia helyett az új lelkészlakást. Zord télben bejárta egyházmegyéjét, hogy segítségül hívja a többi gyülekezeteket is. S a pénz egyre gyűlt. Úgy élt és szolgált, ahogy azt a legtöbb ifjú megálmodja, amikor a lelkipásztori szolgálatra készül.

A háború első évében szakad vége a nyugalomnak, amikor 1933-ban a nyilaskeresztes párt ezen a vidéken is erősebben kezd mozgolódni s éppen Sukorón találunk egy vakbuzgó „testvére”. Az megszállottan veti rá magát Sárközyre, mindenáron be akarja szervezni a nyilas mozgalomba. Szemmel láthatóan nagy reményeket fűznek a fiatal, népszerű falusi pap politikai szerepléséhez. Ő azonban elutasít minden próbálkozást.

1944. október 31-én a nyilas hatalomátvétel sötét hullámai már Sukorót is elérték, de benn az ősi templomban még hagyományos szép renddel ünneplik a reformáció napját. Sárközy az új borról és az új tömlőről prédikál. A reformáció lényegét fejtegeti s néhány pillanatra a kavargó események felé fordítja az ige fényét: „*hazánkat csak az menthetné meg a pusztulástól, ha új szívvel új utat kezdenénk s nem az eddigit folytatnánk.*”

Harmadnap reggel két csendőr jelent meg a parókián, felvilágosítás nélkül autóba tuszkolták és elvitték. Kihallgatás után jelentkezési kötelezettséggel hazaengedték, de a második jelentkezésről már rábéként szállítják Székesfehérvárra, majd Budapestre a Mosonyi utcai toloncházba. Eleinte közönséges rabokként csukták egybe, majd áttették a politikaiak közé. Fogolytársait vigasztalta, erősítette, áhitatokat tartott velük, de hamar megbetegszik, rabkórházba kerül, majd beosztják abba a fogolytranszportba, amelyet december végén Németországba akartak szállítani. Egy református orvos ekkor felismeri és megszökteti. A budapesti teológián talál menedéket.

Hazatérve Sukoróra, annak felszabadulása után, nem szomorította el a kiégett otthon, sem javainak pusztulása. Az sem szegte kedvét, hogy elégett a gyülekezet minden anyagi értéke: az 1623 óta vezetett jegyzőkönyvek, az anyakönyvek s Rákóczi protekcionális levele, hanem annak örült, hogy eljött az újkezdés nagy lehetőségének az ideje. Tudatában volt annak, hogy ez *mindennél nagyobb kegyelem*. Ez az öröme azonban egyre halványabb lánggal és egyre ritkábban lobbant fel. A meghurcoltatás, a börtön, a szenvedések szemmel láthatóan megtörték. Egyre halkabb, gyöngébb és fáradékonyabb lett. Karácsony másnapján már csak feleségére támaszkodva tudott templomba menni, de mindenképpen szolgálni kívánt. „*Tartozom vele — mondotta —, mert tavaly nem tudtam itt lenni.*” Az istentisztelet után ágyának dőlt. Az orvosi konzílium nem tudott mást mondani, mint hogy *eléggett a szervezete*. 1946. január 16-án elhunyt. Felesége szülőfalujában temették el, Sárbogárdon. Özvegye ma is ott él. Mindhárom gyermeke diplomát szerzett.

Sukoró lelkipásztorainak sorából szabadsághős támadt 1848-ban, s mártír sarjadt 1944-ben. A község képe azóta megváltozott: a háború őszei eltűntek, az új parókia megépült s újabb nemzedék cseperedett fel. Mindennek már ő nem lehet sem tanúja, sem munkása, de *Obornyik* Lászlóé mellett *Sárközy* János emléke is ércszobornál maradandóbban él a felszabadult népben, mert legendája szívből szívbe, szájról szájról száll. Velük együtt őrizzük emlékét mi is.

(B. Szabó János esperes, Zámbo István sukorói és Szabó Imre sárbogárdi lelkipásztorok közlése nyomán.)

Bottyán János